

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

**Випуск 17
У 2-х т. Том I**

Засновано у 2000 році

Рівне – 2011

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Вип. 17. – Рівне: РДГУ, 2011. – Т. 1. – 319 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

- Баканурський А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Бондарчук Я.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Острог), заступник головного редактора
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне), відповідальний секретар
Горпенко В.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор (Рівне)
Ричков П.А. – доктор архітектури, професор (Рівне)
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Рівне)
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Жилук С.І. – доктор історичних наук, професор (Рівне)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 15560-4032 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 30 грудня 2011 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) та перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISBN 978–966–8424–76–2

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011

УДК 374:376.130.2

Л.К. Костюк

ПОСТАТЬ ГЕОРГІЯ КОСМІАДІ В КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ М. РІВНОГО КІНЦЯ 1910 – ПОЧАТКУ 1920-х РОКІВ

Особистість Георгія Петровича Косміади (1886-1967 рр.) для міста Рівного є важливою в його поліетнічній історії. Народившись на Кавказі (м. Нальчик) і маючи у родовідних каналах генеалогічну інформацію від грецьких та російських коренів, він прожив в інонаціональних середовищах майже усе життя: в Москві, на Волині, Німеччині. Потрапивши на Волинь в результаті Першої світової війни, Г.Косміади постав перед вибором: чи повертатися до Москви, чи залишатися у Рівному. Необхідність життєвих обставин диктувала вибір на користь нашого міста, в якому він проживе майже чверть століття і віддасть йому найкращі роки праці та творчості.

Постать Г.Косміади уже знайшла відображення в історіографії Волині. Так, значний матеріал про діяльність педагога проаналізований у статтях О.Прищепи [1], О.Чернюшок [2], О.Юрчук [3], Н.Кожушко [4], Л.Костюк [5] та ін. [6]. Нині з'явилися нові документи, що проливають світло на цю постать. Існує необхідність у контексті нових документів подати наукову розвідку про ту місію, яку виконав Г.Косміади у м. Рівному.

Метою розвідки є характеристика постаті Г.Косміади в культурно-освітньому середовищі м. Рівного кінця 1910 – початку 1920-х років. Саме вони виявилися визначальними в його становленні як педагога та художника.

Як було зазначено вище, в силу історичних обставин Г.Косміади опиняється у м. Рівне. У Посвідченні Всеросійського Союзу Міст допомоги хворим і пораненим воїнам від 25 липня 1916 р. вказується, що начальник Будівельного загону Г.П. Косміади знаходився на службі в Комітеті Північного фронту з 8 липня 1915 р. по 25 липня 1916 р. [7; 59]. В іншому Посвідченні, виданому йому 3 квітня 1918 р. зазначається той факт, що він працював начальником Волинського Санітарно-технічного загону № 6 Всеросійського Союзу Міст допомоги хворим і пораненим воїнам Південно-Західного фронту з 27 липня 1916 р. по 1 березня 1918 р. [7; 6-67].

У нещодавно опублікованій збірці документів «Георгій Косміади: життя і творчість у документах» знаходимо ще одну довідку, видану за підписом бургомистра Рівного від 8 липня 1921 р. У ній підтверджується, що «...художник Косміади Георгій, син Петра, проживає у м. Рівне від липня 1916 року...» [7; 86-87]. Логічно виникає питання, з якого року і за яких обставин він починає працювати в навчальних закладах Рівного? На це звертають увагу О.Юрчук, О.Прищепи, Н.Кожушко, але остаточно не розв'язують його. Зокрема, Н.Кожушко у статті «Георгій Косміади та рівненські навчальні заклади. 1917-1940 рр.» піддає сумніву початкову дату його педагогічної діяльності у Рівному: 1917 р. чи 1918 р. [4; 53]. На нашу думку, варто до документів 1921 р. і 1940 р., на які спирається Н.Кожушко, долучити документи щодо святкування 6 травня 1932 р. у Рівному 15-річчя художньо-педагогічної діяльності Г.Косміади [7; 234-238]. Аналізуючи ці документи, висвітлюється беззаперечний факт: Г.Косміади розпочав педагогічну працю у Рівненському 8-класному Комерційному училищі як класний наставник 1917 року. За увесь період життя у Рівному аж до 1940 р. (від'їзд до Німеччини) Г.Косміади працюватиме в усіх навчальних закладах.

Із перших кроків діяльності Георгія Косміади у Рівному його сприймали як росіянина. У цьому контексті звернемося до тієї оцінки, яку подає І.Куліш-Лукашевич – внучка волинського поета і педагога І.Куліша – у книзі «Поиски и находки: из истории русского движения на Волини в 20-30-х гг. XX в.»: «Він буде працювати викладачем малювання в усіх гімназіях міста, таким чином маючи великий вплив на естетичне виховання молоді... Він – організатор виставок, літературних вечорів, режисер спектаклів, що відбуваються в

замку Любомирських, в Рівне. В архіві Івана Куліша збереглася книга «Чтець-декламатор» з автографом Г.Косміаді і його замітками, що дають уявлення про літературні уподобання художника, дозволяють досягнути як склалися програми вечорів... Він разом із С.Г. Лобачевським і І.Х. Кулішем у рівненській російській гімназії видає газету «Зелений гамір», в якій друкувалися перші літературні проби гімназистів (похвальні відгуки про них я чула безпосередньо від тодішніх гімназистів М.Нечипорука і Н.Корнільєва)» [8; 22]. Будучи членом Російського православного благодійного товариства (організоване у Рівному у 1923 р. і існувало до 1939 р.), Георгій Петрович разом із іншими інтелігентами (баронеса О.Штейнгель, поети О.Кондратьєв, Є.Владіміров, О.Май, К.Оленін, В.Сорокіна) брав участь у засіданнях літературного гуртка, обговоренні нових творів рівненських поетів [8; 21-23]. Отож, у культурно-мистецькому середовищі Рівного він сприймався як знавець російської літератури та її популяризатор (неодноразово декламував твори К.Бальмонта, Северяніна та ін.).

Як видно з документів, вчитель Г.Косміаді доклав чимало зусиль у розвиток російської культури та російської гімназії у Рівному і значився в офіційних польських документах як росіянин. Але нині в його біографії наявні сторінки, що потребують уточнення і більш скурпульозного аналізу. Разом із тим, є достатньо документів, щоб скласти картину його педагогічної та творчої діяльності у Рівному. Деякі дослідники вважають, що живучи в міському поліетнічному середовищі, він змушений був шукати в ньому власну нішу [1; 168]. Можна погодитися з такою думкою, якщо вирвати з контексту життя художника лише волинський період його діяльності.

Вивчаючи інші сторінки життєтворчості митця [5], вважаємо, що активність, наполегливість і відповідальність у всьому – характерна риса Георгія Петровича, вироблена ще в часи становлення його особистості. Приїхавши до Москви з Кавказу в 19 років, молодий Г.Косміаді поринув у вир культурно-мистецького життя тогочасного московського суспільства, брав участь у виставковій діяльності, роботі Вегетаріанського товариства, літературних та мистецьких студій. Як засвідчують документи, бездоганно виконував свої професійні функції, відповідально ставився до будь-яких доручень [7; 38-39]. А під час I Світової війни за відмінну службу і сумлінну працю його нагородили орденом Св. Станіслава III ступеня [7; 52-53].

У свої майже 30 років Георгій Петрович приїхав до Рівного людиною із сформованими життєвими установками: наполегливо працювати, а в ту справу, яку робиш, вкладати душу. Все це завжди дозволяло йому з гідністю виживати у складних обставинах. Висока вимогливість до себе і відповідальність за сім'ю спонукали багато працювати, а не нидіти в іонаціональному середовищі. Тож у Рівному він презентував себе як людину російської культури. Це видно з перших кроків його творчої діяльності. Влітку 1918 р. у Рівному відбулося дві події, що викликали жвавий інтерес у середовищі місцевої інтелігенції. Це були художні вечори, організовані за прикладом подібних заходів «Пісні душі» у Москві. На афішах значилося ім'я відповідальної особи – Члена Московської художньої студії «Сад Слова» Г.П. Косміаді [7; 70-71].

Один із заходів, проведений 27 липня 1918 р., мав назву «Вечір радості», інший – 10 серпня 1918 р. – «Вечір смутку». Цілеспрямованість вечорів виражалася в програмах, де на першому з них, у старому замку князя Любомирського звучала музика Баха, Гріга, Глієра, Шопена, Чайковського та інших композиторів світового значення у виконанні А.Гальперина (рояль), І.Карашевського (орган), В.Карпіловського (віолончель), Ш.Шкаровського (скрипка). Під акомпанемент В.Лессіга звучав спів М.Лессіг. А читав уривки з творів В.Короленка, К.Бальмонта Георгій Косміаді. Ідентично був організований другий вечір із добром художніх творів, що виражали річище смутку.

Із афіш художніх вечорів відомо, що вони були благодійними і проводилися на підтримку діяльності Рівненської міської бібліотеки ім. В.Короленка. Ось яку оцінку Г.Косміаді та організованим ним вечорам подає О.Прищепа: «... Г.Косміаді не лише

розробив програму культурних заходів, а й власноруч оформив афіші вечорів і як читець-декламатор брав участь у концертній програмі» [1; 168]. Тут варто зробити уточнення про те, що макети афіш дійсно розробив Г.Косміаді, а розмножені вони в рівненській типографії Бракера, про що вказується у правому нижньому кутку документів [7; 70-71].

Відомо, що у Москві творчий доробок Г.Косміаді експонувався разом із полотнами відомих художників В.Серова, Є.Хрустова та І.Рєпіна. Але про перші виставки 1917-1918 рр. на волинській землі поки що нічого не відомо. Правда, в архіві Н.Г. Саннов-Косміаді у Гамбурзі зберігається фотографія з власноручним записом Георгія Петровича на зворотному боці: «Виставка 1919 в Комм. учил. в Ровно около кураториума» [7; 73]. На фото зображений фрагмент виставки, де експонуються його роботи і на якому улюблені сюжети художника: собори Кремля, волинські та російські краєвиди.

Наступна виставка робіт митця була презентована жителям м. Рівного у період з 8 по 13 квітня 1920 р. Із «Каталогу Виставки картин і рисунків членів Естетичного гуртка при Рівненському комерційному училищі» дізнаємося про 16 експонованих робіт: «Тиша», «Із минувшини. Москва XV століття», «Іменини маркізи», «Золотий вечір», «Біля мого вікна», «Надвечір'я», «Із кавказьких спогадів. Казбек», «На день Трійці», «Після дощу», «Літній день», «Під Москвою», «Біля колон» та ін. [7; 74-75]. Як наголошує О.Юрчук: «...щороку навесні Естетичний гурток влаштовував виставки картин і художніх робіт учнів усіх навчальних закладів м. Рівне. Такі виставки були важливою мистецькою подією в житті нашого міста» [3; 230]. Згадані твори були презентовані на виставці разом із роботами учнів 1-7 класів РКУ – членів Естетичного гуртка, а також деякі роботи учнів з інших навчальних закладів, відібрані на виставку на конкурсній основі. У двох інших кімнатах – роботи художників М.Барановського, М.Борушека, Б.Коржанського, К.Кушелєвського, Д.Литвиненка та ін., усього 139 картин. Аналізуючи назви робіт, можна стверджувати, що на виставці знайшлося місце для усіх художників, незалежно від національного походження. Тут були сюжети із війни, фінські, полтавські етюди, портрети євреїв, польські, волинські краєвиди тощо.

Варто звернути увагу на ще одну важливу рису виставкової діяльності Г.Косміаді у м. Рівному. Кожного дня на виставці членів Естетичного гуртка відбувалися концерти. Справжній меломан, Георгій Петрович ще з московського періоду своєї юності виніс розуміння взаємозв'язку музики і кольору. Порухи пензля на картинах митця ніби існували у гармонії з музичними композиціями. У кольоровій гамі косміадівських сюжетів гармонійно звучить то радісна піднесеність, а то смуток і невимовна печаль.

Відчуття прекрасного, естетичні переживання, співпереживання кольором і музикою – такі почуття прагнув виховати учитель у своїх рівненських вихованців. І йому це вдалося. Н.Петрова – журналістка російського часопису «Иные берега» – після відвідин виставки картин Г.Косміаді в Будинку російського зарубіжжя ім. О.Солженіцина в Москві (2010 р.), зробила зауваження щодо життя художника в Рівному: «Тут Г.П. Косміаді створив особливий світ, до якого залучив населення міста і життям своїм довів, як багато може зробити одна людина» [9; 121]. Він зумів згуртувати навколо себе талановитих учнів, творчо мислячих вчителів та неординарних особистостей міста, які, попри усі негаразди міжвоєнних 1920-1930-х рр., разом творили освітню й культурно-мистецьку ауру Рівного. Звичайно, сьогодні складно відтворити повноцінну картину творчої та виставкової діяльності Г.Косміаді у місті. Але збережені документи, що знаходяться у власному архіві його родини і нещодавно опубліковані в Україні, дозволяють скласти певну мозаїку волинської сторінки його творчості. Одна із фотографій засвідчує, що Г.Косміаді мав виставку власних робіт 1921 р., на якій серед інших картин була представлена робота достатньо великих розмірів із зображенням замку князя Любомирського [7; 75]. В експозиції виставки вона розміщена як ікона в кутку зали.

Про масштаби творчої діяльності вчителя і учнів промовляють два фото того ж року. Вони фіксують Г.Косміаді з учнями серед розписаних тканин та ескізів візерунків, якими

устелена підлога і стіни класу [7; 76]. Вражає багатство виконаних робіт, стилізація та витонченість орнаментів на них. Ці роботи мали практичне значення, оскільки невдовзі їх придбає одна з найбільших мануфактур у Сілезії, щоб виткати за цими взірцями візерунки на своїх виробках.

Низка документів 1922 р., а це здебільшого статті з газет, засвідчують проведення щорічної весняної виставки робіт членів Естетичного гуртка при Рівненському Комерційному училищі, що відбулася 14-20 квітня у приміщенні навчального закладу по вул. Шосейній, № 38 [7; 92-93]. Газета «Вольнское Слово» відмічала: «Виставка була надзвичайною, оскільки показала, яких успіхів можна досягти, вміючи передавати любов до мистецтва учням, частина з яких ще зовсім діти...»

Більшість складених ними композицій, мотивів для декорацій, килимів, обкладинок і бордюрів вражають як своєю колористикою, так і замислом і красою рисунка; ці роботи нагадують роботи Строганівського училища і Миргородського ім. Гоголя художнього училища... Звичайно, усе це можна приписати лише невтомній енергії і особливому таланту викладача училища... художника Косміаді» [10].

У липні 1922 р. понад 100 робіт учнів комерційного училища та польської Державної гімназії у Рівному, виконані під керівництвом вчителя малювання Г.Косміаді, експонувалися у м. Кракові. У відгуку на виставку ректор Краківської Академії мистецтва відзначав високий рівень учнівських робіт, який досягнуто «...за умови вмілого художнього керівництва, енергії, захопленні мистецтвом, а також при великій обізнаності дитячої душі, яку п. Косміаді, без сумніву, вкладає у свою працю. Результат цієї діяльності є дуже позитивний з художньої точки зору... має велике культурне та економічне значення...» [7; 94-95].

Через рік, у червні 1923 р., переглядаючи роботи учнів Г.Косміаді, подані на виставку, професура Краківської академії мистецтва у листі до нього писала: «Представлені праці... відзначаються надзвичайною оригінальністю декоративних мотивів та колористичним розмаїттям» [7; 106-107]. Під час виставки польська преса щиро підтримала Г.Косміаді. В статті «Oryginalna Wystawa Prac Rysunkowo-Dekoracyjnych», розміщеній на шпальтах газети «Glos Narodu» за 23 червня 1923 р., відмічалось: «Те, що можемо бачити на виставці, породжує почуття гордості за ті малярські здібності, які має молодь зі східних рубежів, де певну роль відіграють впливи народної творчості, візантійські традиції» [7; 110-111]. Така ж висока оцінка праці Г.Косміаді і таланту рівненських учнів була дана в статті «Wystawa Sztuki Dekoracyjnej z Kresow Wschodnich» в газеті «Nova Reforma» в № 119 за 1923 р.: «Виставка свідчить не тільки про велику працю керівника, але також і про талант наших дітей» [7; 112-113].

Результатом виставкової діяльності Г.Косміаді у той період був відбір 50 малюнків його рівненських учнів для зібрання галереї в Академії мистецтв у Кракові, а також 80 малюнків для колекції державної школи художнього ремесла у Кракові [7; 114-117]. Це було достатньо високе визнання в Польській державі праці вчителя з Рівного. В основі його педагогічної діяльності лежала методика співпраці вчителя і учнів, що базувалася на розвитку креативного начала із заломленням його на всебічний розвиток особистості та формування в учнів гармонійного сприйняття світу. Ці якості морально-етичного порядку, які були відшліфовані на уроках Г.Косміаді в усіх без винятку навчальних закладах освіти (і польських, і єврейських, і російських, і українських) – залишилися визначальними у душах його учнів на усе подальше життя.

Учні Георгія Петровича, що нині живуть у Рівному, згадують про його толерантність у навчанні дітей та педагогічну мудрість. «Після виконання етюдів, в який я вклав усю свою душу і розум, Георгій Петрович мене похвалив за старанність, а потім сказав, що художника з мене не вийде, а будівельник буде прекрасний, – згадує учень 1930-х років Рівненської української гімназії Василь Прокопчук» [11].

Звернімося до статті О.Прусевича. Автор підкреслює велике значення тієї системи

навчання, яку Георгій Косміаді виробив упродовж перших 5 років вчителювання у навчальних закладах міста: «У Рівному уроки малювання розпочинаються з першого класу. Діти починають komponувати прості візерунки для шпалер. Особливо любляють komponувати т.зв. «вибух» (військовий мотив) – від середини щось розлітається, ніби вибуховий матеріал. З другого класу до цього додається стилізація з природи, з природи (звіри, птахи, квіти, фрукти). Діти люблять малювати яблука і павуків. У третьому класі – завдання з кольору, цілі барвисті композиції, в яких використовуються пир'я пав і квіти. У четвертому класі робиться акцент на форму. Крім того, навчання лінійної перспективи, оригінальні роботи зі стилізації птахів і звірів у рівних лініях. У п'ятому класі – перспектива лінійна і повітряна, виконання одноколірних завдань. У трьох старших класах – малювання з природи, зображення предметів у русі. Такою є програма того професора, дуже своєрідна і оригінальна» [7; 124, 127].

До системи викладання Г.Косміаді звертаються нинішні педагоги в Рівненській дитячій художній школі, гуманітарному університеті, інституті слов'янознавства Київського слав'ястичного університету. Високу оцінку його урокам малювання дають дослідники його життя. О.Чернюшок у своїй розвідці відзначає: «...педагог поєднав два напрями у викладанні образотворчого мистецтва...перший характерний завданням з природи, що виражається в натюрмортах, пейзажах, портретах. Система викладання малюнку, живопису базується на засадах реалістичного мистецтва. Для творчих робіт характерне оволодіння учнями засобами образотворчого мистецтва: лінія, пляма, тон, колір, вміння побудови конструктивно-анатомічної форми... Другий напрям... активно спрямовує учнів на художньо-ремісничу, тобто декоративно-прикладну діяльність...» [2; 163].

Нинішня колекція малюнків учнів Г.Косміаді, передана Надією Саннов-Косміаді наприкінці ХХ ст. до фондів Рівненського обласного краєзнавчого музею, засвідчує філігранну роботу педагога з дитячими душами. Неймовірно, але за результатами педагогічного хисту, на нашу думку, митця варто прирівняти до В.Сухомлинського і услід за ним сказати про Г.Косміаді: «Серце віддаю дітям». Адже для них обох не було не здібних дітей: усі діти мають талант від Бога, варто лише його розгледіти і розворушити.

Праця Г.Косміаді на педагогічній ниві повсякчас знаходилася у полі зору департаменту мистецтв Міністерства віросповідань та громадської освіти у Варшаві, яке висловлювало вдячність за організацію виставок робіт учнів. І на підтвердження цього – висновок директора приватної гімназії з польською мовою викладання, висловлений у свідоцтві № 985 від 23 червня 1924 р.: «...протягом своєї роботи п. Косміаді Георгій проявив себе як талановитий вчитель, який зумів викликати в учнів любов до краси і втримати предмет малювання на високому рівні. Як вихователь, п. Косміаді Георгій проявив діловитість і утримував у довіреному класі належний порядок. Діяльність Косміаді Г. була дуже результативною для закладу» [7; 134-135].

Період кінця 1910-х – початку 1920-х років у його житті був складний. Це постійні хвилювання щодо майбутнього своєї сім'ї, смерть сина Юрія, який прожив неповний рік, це намагання виїхати до Грузії чи Німеччини... Це, врешті решт, вирішення життєвої проблеми – заробляння грошей на хліб насущний. Цей початковий період у Рівному Г.Косміаді прожив із великою творчою напругою. Він, як діяльна натура із досвідом спілкування з московським художнім середовищем, зумів репрезентувати себе як інтелігент і знавець російської культури. Йому вдалося багато зробити у Рівному: організувати і налагодити роботу Естетичного гуртка, провести творчі благодійні вечори, підготувати низку художніх виставок. Він зумів згуртувати навколо себе талановитих учнів, творчо мислячих вчителів та неординарних особистостей міста. Врешті решт, його визнали в культурно-освітньому середовищі Рівного як вишуканого художника і прекрасного вчителя. Його полюбили за професіоналізм вчительської праці, вміння спілкування із усіма, за широку і добру натуру, прекрасні картини, за щире і відкрите серце. Саме завдяки таким особистостям і творилася освітня й культурно-мистецька аура Рівного в складний період нашої минувшини.

Джерельні приписи

1. Прищепка О. Г. Косміаді та культурно-освітнє середовище Рівного доби української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. / О. Прищепка // Наук. зап. Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. – Вип. XI: За мат. II Міжнар. наук. конф. «Національна інтелігенція в історії та культурі України у XIX-XXI ст.». – 26-27 жовтня 2006 р. – Вінниця, 2006. – С. 166-170.
2. Чернюшок О. Художньо-педагогічна спадщина Г. Косміаді: погляд сучасності / О. Чернюшок // Духовно-творчий потенціал студентської молоді: психолого-педагогічні проблеми формування та реалізації: Мат. III Всеукр. наук.-метод. конф. 18-20 травня 2006 р. – Рівне: РДГУ, 2006. – С. 162-164.
3. Юрчук О. Естетичний Гурток Георгія Косміаді в Рівному / О. Юрчук // Наук. зап. Рівненського обл. краєзнавчого музею. – Вип. IV: Мат. наук. конф. 25-26 жовтня 2006 р. – Рівне: Волинські обереги, 2006. – С. 229-232.
4. Кожушко Н. Георгій Косміаді та рівненські навчальні заклади. 1917-1940 рр. / Н. Кожушко // Наук. зап. Рівненського обл. краєзнавчого музею. – Вип. V (190 років від дня народження М. Костомарова). – Рівне: Перспектива, 2007. – С. 53-55.
5. Костюк Л.К. Діяльність Георгія Косміаді в навчальних закладах Рівного у 20-30-х роках XX ст.: вивчення спадщини художника і педагога / Л.К. Костюк // Педагогічне мислення в контексті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка і сучасна педагогіка: Тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (27-28 березня 2008 р., м. Рівне). – Рівне: РДГУ, 2008. – С. 167-170; Костюк Л.К. Георгій Петрович Косміаді: життя та особливості художньої системи / Л.К. Костюк // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. – Вип. 14. – Рівне: РДГУ, 2008. – С. 184-189; Костюк Л.К. Художник, що мислив Волинню: життя і творчість Георгія Косміаді / Л.К. Костюк // Поліссезнавство у фольклорно-етнографічних і літературно-мистецьких дослідженнях. – Рівне: Волинські обереги, 2009. – С. 126-132; Костюк Л.К. Творчість Георгія Косміаді в культурно-мистецькому середовищі Німеччини 40-60-х років XX ст. / Л.К. Костюк // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. – У 2-х т. – Вип. 15. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т. 1. – С. 244-249.
6. Тарасевич Н. Від гімназії до гімназії. Сторінки історії Рівненської української гімназії / Н. Тарасевич // Шкільний світ. – 2003. – № 43; Добровичинська В.А. Рівненська українська гімназія: сторінки минулого та сьогодення / В.А. Добровичинська // Сім днів. – 2008. – 19 вер.
7. Георгій Косміаді: життя і творчість у документах: Зб. док. у 2-х тт. / Укл. Н. Тарасевич, Л. Костюк. – Рівне: ПП ДМ, 2009. – Т. 1. – 304 с.
8. Кулиш-Лукашевич И. Поиски и находки: из истории русского движения на Волыни 20-30-х гг. XX в. / И.В. Кулиш-Лукашевич. – Ровно: Гедеон Принт, 2010. – 226 с.
9. Петрова Н. Возвращение / Н. Петрова // Иные берега. Журнал о русской культуре за рубежом. – 2010. – № 2-3 (18-19).
10. Итоги Художественной Выставки // Волинское Слово. – 1922. – 26 апреля.
11. Записано зі слів Василя Гнатовича Прокопчука, 25.03.2011 р., м. Рівне.

Резюме

Розглядається педагогічна діяльність художника Г.П. Косміаді (1886-1967 рр.) в навчальних закладах міста Рівного кінця 1910 – початку 1920-х років. З'ясовуються обставини його перебування на Волині та висвітлюються мотиви його активної участі в культурно-освітньому житті краю.

Ключові слова: художник Георгій Косміаді, навчальні заклади Рівного, Волинь.

Summary

Figure of Heorhij Kosmiadi in the cultural and educational environment of end Rivne 1910 – to beginning of 1920th

Pedagogical activity of artist Heorhij Petro Kosmiadi (1886-1967) is examined in educational establishments of city of the Even end 1910 – to beginning of 1920th. Kosmiadi on Volyn and reasons of him are illuminated active voice in cultural and educational life of edge.

Key words: artist Heorhij Kosmiadi, educational establishments of Rivne, Volyn.

Аннотация

Рассматривается педагогическая деятельность художника Г.П. Космиади в учебных заведениях г. Ровно конца 1910 – начала 1920-х гг. Выясняются причины нахождения художника на Волыни, анализируются мотивы его участия в культурной жизни края.

Ключевые слова: художник Георгий Космиади, учебные заведения, Волынь.

ЗМІСТ

В.Г. Виткалов. Регіональна культурно-мистецька практика як об'єкт наукового дослідження	3
---	---

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

О.А. Куліш. Сміслові аспекти фантастичних зображень у первісному мистецтві	7
І.В. Бондаренко. Історіографія дослідження ювелірних комплексів Київської Русі: мистецтвознавчий дискурс	15
О.І. Сопко. «Прикранський» та «невицький» періоди у творчості Івана Югасевича Склярського	22
Л.М. Дерман. Український костюм як форма реалізації культурних практик в умовах розвитку сучасної української культури	30
І.М. Локишук. Витоки ткацтва на Рівненському Поліссі	35
О.С. Мойсюк. Килимові запарки Житомирського Полісся: технологічні та орнаментальні особливості	39
В.М. Курилюк. Шляхи та моделі українського імпресіонізму	43
С.В. Оборська. Психологія колірного вирішення приміщення в стилі модерн	51
І.М. Ян. Діяльність музично-виконавських колективів Харкова 20 початку 30-х років ХХ століття	57
Г.Д. Борейко. Товариство «Просвіта» у розвитку театрального мистецтва Рівненщини міжвоєнного періоду	62
С.М. Афанасьєв. Школа виконавської майстерності В.А. Денисенка: до історії вітчизняної хореографічної освіти (60-80-ті рр. ХХ ст.)	66
Н.О. Комар. Українські театри та напрями їх діяльності у період «відлиги» (1953-1968 рр.)	70
Л.А. Черній. Волинь на перехресті малярських взаємних впливів України та Польщі	77
Т.В. Забута. Вокально-хорові та інструментальні колективи Рівненського міського Будинку культури: історико-культурологічний аспект	81
О.Стебельська. Мистецькі заклади Тернопільщини у професіоналізації культури регіону	87
С.В. Виткалов. Фестивальна практика Рівненщини як культурний феномен доби	92
Т.Г. Сокіл. Інтерпретація творів Михайла Старицького на рівненській сцені	98
М.Марач. Церковне хорове мистецтво Волині доби державної незалежності України	102
К.І. Станіславська. Пісочна анімація як видовищна форма екранного мистецтва ХХІ століття	109
Н.О. Бондарчук. Безперервність пейзажної традиції у творчості кримських татар	113
А.В. Кривенцова. Проблема авторської ідентифікації в живописних автопортретах сучасного мистецтва Харкова	120
Д.Є. Рудик. Вияв етнічної культури в дизайні сучасних готельних комплексів України	124
А.І. Кравченко. Становлення та розвиток музичного мистецтва Одеси – культурного центру південно-західного регіону України	129
А.А. Гоцалюк. Традиції в розвитку хореографічного мистецтва	135

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

М.Криволапов. Витоки формування і розвитку української художньої критики	141
О.М. Ізваріна. Українська музично-критична думка початку ХХ століття та її значення для становлення вітчизняного оперного мистецтва	149
З.М. Ластовецька-Соланська. Становлення музично-соціологічних поглядів в Україні	154
В.Ю. Джур. До питання визначення поняття релігійного мистецтва	159
С.О. Салдан. Генеза музичного мистецтва в контексті антропофії Р.Штайнера	163
І.Л. Бермес. Музична інтонація й інтонування: історико-теоретичний аспект	167
Т.Л. Корнішева. Імпровізація у диригентсько-хоровій діяльності	173
І.В. Клименко. Метод макрокартографування у східнослов'янській мелоареалогії	180
Л.П. Макаренко. Специфіка переосмислення народного мелосу у творчості Л.Колодуба на основі аналізу першої сьютги із симфонічного циклу «Українські танці»	184
Р.Калин. Конвергенція як феномен культури та її рефлексії у вокальному мистецтві	191
О.П. Берлач. Декоративні мотиви в оборонній архітектурі Луцька	197
В.М. Драганчук. Образ Оксани в опері В.Кирейка «Бояриня»: відчуття природної релігійності у ментальній характеристиці героїні (за драматичною поемою Лесі Українки)	200
Л.М. Свірідовська. Стилiстико-формотворчі особливості музики В.Косенка	205
І.М. Мокрогуз. Аплікатурні особливості виконавства на традиційних діатонічних інструментах – кобзі, старосвітській бандурі, торбані	210
С.М. Маловічко. Методологічний аспект сучасної музичної культури	215
Ю.Р. Кундис. До питання Львівської школи баянно-акордеонного мистецтва з позицій типологічних ознак регіональної виконавської школи	220
В.Ф. Князєв. Розвиток жанру обробки народної музики у баянно-акордеонній творчості українських композиторів другої половини ХХ ст.	225
В.Г. Дутчак. Збереження і розвиток регіональних традицій кобзарського інструментарію в українському зарубіжжі (кінця ХХ – поч. ХХІ ст.)	230
М.М. Тиновський. Кларнетове виконавство у різних ансамблях народних інструментів України та його проекція на самодіяльну, естрадну та академічну традицію	235
Л.М. Пасічняк. Народно-інструментальне ансамблеве виконавство України у світлі наукових студій	240
В.В. Шафета. Компонування музики для однорідних ансамблів баяністів (акордеоністів) композиторів Львівщини	247
Ю.В. Чумак. Творчо-виконавська діяльність Віктора Власова та її проекція на баянну творчість	252
А.І. Душний. «Дитячий альбом» як основа дидактичного репертуару у доробку представників Львівської баянної школи	257
Н.Л. Цюлюпа. Еволюція естрадно-джазового виконавства	262
О.А. Мерлянова. Український жіночий танець як джерело творчої діяльності хореографічних колективів	265
Б.І. Забута. Жанрові особливості музичного супроводу бальних танців	270
А.Нижник. Концерт для баяна і камерного оркестру Ігоря Шамо: питання інтерпретації	275
Г.А. Пархоменко. Візуальні джерела творчості А.Гауді	280
В.Михальчук. Галерейна діяльність як предмет наукового дослідження	286

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

В.Г. Виткалов, С.В. Виткалов. Незабутні постаті волинського образотворення: К.Литвин (1938-1998)	291
О.Ю. Бобечко. Творчий портрет сучасної бандуристки: Галина Береза-Топоровська	303
Л.К. Костюк. Постать Георгія Косміаді в культурно-освітньому середовищі м. Рівного кінця 1910 – початку 1920-х років	310
Відомості про авторів	316